

Orguljašice su u svim slučajevima časne sestre: samouke ili sa nižom glazbenom spremom, ili sa završenom katehetskom spremom. Samo u jednom ili drugom slučaju pjevanje sprema župnik, također samouk.

U župama albanskog jezika, gdje se prakticira pjevanje, u upotrebi su *Kantuali kishtar shqiptar /Albanski crkveni kantuali/* od don Nikole Minia, izdan u Prizrenu 1973. i *Këndoni Zotit një këngë të re /Pjevajte Gospodu pjesmu novul* od o. Hil Kabashia, ofm, izdanu u Đakovici 1974. godine.

U župama hrvatskog govornog jezika u upotrebi su: *Kantual / Pjevajte Gospodu pjesmu novul*, izd. 1985. kao i istoimena pjesmarica, izdata od Instituta za crkvenu glazbu 1983. godine i *Slavimo Boga* izdanu u Frankfurtu 1982. Upotrebljavaju se i druge pjesmarice kod liturgijskog i izvanliturgijskog pjevanja. Liturgijsko pjevanje nije dovoljno ukorijenjeno po našim župama. Ovo vrijedi posebice za albanske župe. Za ovo zadnje razlozi su razni, kao npr. nedostatak liturgijskih priručnika za narod, patrijarhalni mentalitet (da žena u crkvi šuti), raštrkanost župskih naselja, odsutnost redovnica u župi. Uvođenje i razvijanje liturgijskog pjevanja u župi zavisi i od umješnosti dotičnog župnika i od njegove muzikalnosti. Ima pokušaja da se učini ono što se može održavanjem starih napjeva i uvođenjem novih. Ima slučajeva gdje i sam župnik nastoji nešto komponirati (pučki, monofono) da bi slavljenje i sudjelovanje naroda u njemu bilo veće.

U župama hrvatskog govornog jezika situacija je bolja zahvaljujući časnim sestrama i ima uvjeta da se ona i poboljša kako bi kod slavljenja sudjelovali pjevanjem i nazočni vjernici.

DUBROVNIK

IZVJEŠĆE O CRKVENOJ GLAZBI U DUBROVAČKOJ BISKUPIJI

Prema postavljenim pitanjima Instituta za crkvenu glazbu iznosim neke podatke za dubrovačku biskupiju:

1. U liturgiji se osim starih popijevki pjevaju i mnoge nove.
2. Nove popijevke iz pjesmarice *Pjevajte Gospodu* djelomično su prihvaćene, kao npr. br.: 109, 130, 231, 260, 273, 326, 328.
3. Pjevaju se popijevke koje odgovaraju pojedinom liturgijskom činu, a prema novim odredbama o crkvenoj glazbi.
4. Po posebnoj uputi biskupa dr. Severina Permeke uči se pjevati vjeroučenike kod svakog sata vjeronauka. U većini župa postoje crkveni pjevački zborovi koji uzveličavaju liturgijske obrede. Tako npr. u Katedrali u Dubrovniku postoji: Mješoviti zbor, Katedralni Madrigalisti, ženski zbor zvan "Marija" i dječji zbor. U samostanima postoje mješoviti zborovi, a vode ih uglavnom časne sestre.
5. Koliko nam je poznato svećenici aktivno sudjeluju u učenju popijevki koliko im je to moguće. A što se tiče suradnje između svećenika i orguljaša, ona uglavnom postoji već prema sklonostima i mogućnostima svećenika.

6. Orguljaši su u većim župama i Gradu kvalificirani. U manjim župama to nisu, a u mnogim župama ih i nema te su župnici u poteškoći kako voditi i razvijati crkveno pjevanje u liturgiji.

7. Postoje zborovi u župama, ali u pojedinim župama pjeva samo Božji narod oslanjajući se na tradiciju.

8. Držim da se nije baš daleko odmaklo u pravoj liturgijskoj obnovi. Naime, teško je to provoditi sa starijima. Držim da je to posao na dugu stazu i da treba raditi sa svim vjeroučenicima nakon svakog sata vjeronauka (recimo 15 minuta).

Izvjestitelj: *Don Vlado PUCE*

PS: Glazbene prilike u hvarskoj i kotorskoj biskupiji su nam nepoznate.

MOSTAR

LITURGIJSKA GLAZBA POSLIJE SABORA U MOSTARSKOJ BISKUPIJI

Posaborsko vrijeme Crkve ostavilo je i još uvijek ostavlja razne tragove na svim područjima crkvenog života. Ne možemo zatajiti, da nije bilo lutanja, kao što to obično biva poslije svih reformi. Međutim, nas interesira svijetla strana posaborskog doba, a mutne vode neka teku prema ušću nebeskih vrata, gdje se nalazi naš Bog ljubavi i praštanja.

Jedna od svijetlih strana u posaborskom vremenu, svakako je i reforma u liturgiji. Nas ovdje posebno zanima sveta glazba u liturgiji. Svima su nam ovdje, veoma dobro poznati citati iz: SC VI. glava, br. 112, te SC VI. glava br. 114, kao i SC VI. glava br. 118. Dakle, posaborsko vrijeme Crkve je vrijeme u kojem novo bogoslužje traži novu pjesmu, da ga ukrasi i približi srcu današnjeg čovjeka. Glazbeni ljudi ovu poruku sabora shvatili su najozbiljnije i dali se odmah na posao. Neki od njih pišu (skladaju) nove hrvatske Mise, drugi opet popijevke, te pjesmarice i razne brošure. Ostvaruju se mnoge plemenite želje, od kojih je i otvaranje glazbenog Instituta pri KBF. To djelo svakako pripisujemo blagopokojnom Mo. A. Vidakoviću. On i njegovi nasljednici spremaju prve vjesnike glazbeno-posaborskog proljeća koji će diljem domovine raznositi, učiti i pjevati liturgijsku popijevku nastalu poslije Sabora, a odobrenu od nadležnih.

Moja je zadaća i želja ukratko iznijeti, na dvije stranice, kako sam zamoljen od *Instituta za crkvenu glazbu* (oprostite, prekoračit ću normu, radi potpunijeg prikaza), priopćenje o liturgijskoj glazbi poslije Sabora u mostarskoj biskupiji. Drugim riječima, što je dosad učinjeno i koji su zadaci u sadašnjosti i u budućnosti u crkvenoj glazbi na našem terenu. U biskupiji se pjevalo preko sv. mise i prije Sabora. Repertoar nije bio tako bogat kao možda u nekim drugim biskupijama, ali što je narod pjevao od srca je pjevao. Međutim, kao i u drugim biskupijama i kod nas je posaborsko vrijeme unijelo svoje glazbeno bogatstvo u liturgiju. To znači da se ne pjevaju samo stare popijevke kao i prije Sabora. Tamo gdje župe imaju

orguljaše (voditelje pjevanja), postupno se u liturgiju uvode liturgijske skladbe novijeg datuma. To posebno vrijedi za župe na kojima rade orguljašice s glazbenom naobrazbom (Institut i sl.). Mora se priznati, da su časne sestre koje su diplomirale na ovom Institutu, puno pridonijele pravilnom pjevanju u liturgiji. Istina je, da su u svom plemenitom radu nailazile na mnoge poteškoće, jer je poslije Sabora naišao val duhovnih šansona, koje su se počele ugnježdjavati po našim crkvenim korovima. No i druge župe, gdje rade svećenici samci nisu sve u istom položaju.

Sve ovisi o svećeniku, župniku. Ima, naime, dosta svećenika, posebice mladih, koji se istinski trude, da ožive i obogate liturgijska slavlja. Mora se međutim dodati, da često ne vode previše računa o liturgijskoj vrijednosti popijevki, koje uvode u liturgijsko pjevanje. Daje se prednost pjevnijim i lakšim liturgijskim skladbama pred osmišljenijim, koje su možda izvedbeno teže. To im, ruku na srce i s obzirom na glazbenu izobrazbu nekih od njih, čovjek ne može previše ni zamjeriti. Činjenica je, dakle, da se u liturgijski život naše pokrajinske Crkve postupno infiltriraju i novije, posaborske liturgijske skladbe i da se nije ostalo na predsaborskom nivou.

Popijevke iz nove crkvene pjesmarice *Pjevajte Gospodu pjesmu novu* izvanredno su prihvaćene. To možemo prvenstveno zahvaliti svima poznatoj glazbeno-liturgijskoj inicijativi "Zlatna harfa", koja je svjetlo dana ugledala upravo u Hercegovini 1984., kada su na njezinu prvom susretu na Kočerinu u organizaciji njezina pokretača, tadašnjeg i sadašnjeg domovinskog voditelja fra Miće Pinjuha (sada župnika u župi sv. Petra i Pavla u Mostaru), sudjelovala samo četiri mala župna zbora: Župni zbor iz Katedrale, Širokog Brijega, Kočerina i Čitluka. S pravom se dakle ponosim, da je naš Katedralni dječji zbor "Slavuj" iz Mostara pionir "Zlatne Harfe" i da je svake godine sudjelovao na njezinoj smotri, kao jedan od rijetkih zborova kasnije. Imao je čast, da skupa s malim zborom sa Širokog Brijega zastupa Hercegovinu u Đakovu 1985. u Godini glazbe. "Zlatna Harfa" je danas općedomovinska inicijativa, koja ima svoga službenog pokrovitelja u ime BKJ u osobi dr. Franje Komarice, banjalučkog biskupa, koja broji preko 6.000 sudionika iz preko 160 zborova.

U župama gdje rade časne sestre orguljašice, koje su završile glazbene škole, poštuju se liturgijske norme. A to znači, da se pjevaju popijevke odgovarajuće pojedinom liturgijskom činu. U drugim župama, gdje rade svećenici samci, ima svega. Pokoji se trudi da drži korak s liturgijskim propisima i glazbenim odrednicama. Drugi, a naročito oni manje glazbeni, nemaju mogućnosti uvježbavati nove stvari, pa se praktično pjeva ono što puk zna, ne gledajući na liturgijsku "ispravnost". Pjevanje se uvježbava uglavnom s malim i velikim župnim zborovima. To postaju bazične skupine, koje onda animiraju zajednicu vjernika i postupno je upjevavaju. To naročito vrijedi, kad je riječ o nekoj novoj liturgijskoj skladbi. S čitavim pukom jedva netko pokušava. Treba istaći, da dosta kateheta radi sa svojim vjeronaučnim skupinama. Uče ih pjevati i odgajaju ih u liturgijskom duhu, ali se mora reći, da mnogi ubrzo posustaju. Primjera radi, mi u Katedrali (s. Gracija Akmadžić i ja), 15 minuta iza svakog sata vjeronauka držimo liturgijsko pjevanje iz nove pjesmarice. Kad nam djeca završe

8 razreda vjeronauka, nauče pjevati svaku više ili manje poznatu liturgijsku popijevku. Učimo pjevati i odrasle vjernike za vrijeme nedjeljne sv. mise, tako što imamo raspoređene pjesmarice u crkvenim klupama. Unaprijed se dogovorimo koje ćemo liturgijske skladbe pjevati te nedjelje, tako da cijela zajednica vjernika može sudjelovati u liturgijskom pjevanju.

Ima svećenika koji sami uče novu popijevku i rado je pjevaju dok drugi sve prepuštaju orguljašu (voditelju pjevanja). Što se tiče suradnje između svećenika, župnika i orguljaša različita je. Negdje je ta suradnja dobra, dok opet ima primjera, gdje ona jedva postoji. Mislim, da je to stanje slično kao i u drugim krajevima domovinske Crkve. Ovisi o raspoloženju, glazbenoj kulturi i liturgijskoj naobrazbi pojedinca. Mislim, da je ovo najkritičnije područje, na kojem bi trebala posebno poraditi liturgijske komisije u pojedinim biskupijama, ako uopće postoje.

Što se tiče glazbene kvalifikacije u našoj biskupiji, stanje je nažalost dosta loše. Od 76 župa, sestre katehistice i orguljašice su na 20-ak župa. Orguljašica s Institutom u pastvi radi samo 6. K tome se mogu dodati sestre katehistice, koje su glazbeno prilično uznapredovale. Njima se mogu priključiti orguljaši civili koji rade na desetak župa. Drugo je malih glazbenih mogućnosti.

U župama ne pjeva samo Božji narod, nego ima nekoliko vrlo solidnih malih i velikih župnih zborova. Održavamo redovito i godišnje susrete malih i velikih župnih zborova. Do sada smo ih održali 6. Trenutno imamo 10-ak oblikovanih velikih župnih zborova koji ozbiljno i sustavno rade. Malih zborova koji imaju redovite probe i za koje se može reći, da su potpuno oblikovani ima 15-ak. Svaki od zborova ima svoju uniformu, kostime. Neki od njih redovito, svake godine, nastupaju i u drugim župama biskupije ili izvan nje.

Naša biskupija ima (ne znam je li još koja u zemlji) Komisiju za unapređenje liturgijskog pjevanja, koju je 1986. osnovao biskup Pavao Žanić. Ta komisija redovito radi, održava radne sastanke. Njezina zadaća je organiziranje i pripremanje susreta "Zlatne Harfe" i velikih župnih zborova u našoj biskupiji, predlaganje i izradba konkretnih programa, koji će pridonijeti unapređenju liturgijskog pjevanja u našoj mjesnoj Crkvi.

Mislim, da bi svaka biskupija u domovini trebala osnovati ovakve komisije, koje će rješavati probleme i izrađivati planove i programe za unapređenje liturgijskog pjevanja svake mjesne Crkve. I ne samo to, nego bi odgovorni više trebali sjesti za stol, da se dogovore o glazbenoj izobrazbi budućih pastoralnih djelatnika, koji se odgajaju u sjemeništima i muškim i ženskim novicijatima i ne bi smjeli dopustiti, da padnu pod utjecaj onih, koji ovu brigu i inicijativu u Crkvi ostavljaju na margini događanja, kao da je sve važnije od pjevanja u liturgiji. "Trebalo bi se uvelike cijeni poučavanje i vježbanje glazbe u sjemeništima, u novicijatima redovnika obaju spolova i u školskim domovima kao i u ostalim zavodima i katoličkim školama" (SC VI. glava br. 115). Nadalje, trebalo bi više misliti na "doškovanje kadra", jer je još uvijek moguće ispraviti mnogo toga. Ta mogućnost neće možda dugo trajati jer je, za sada, priliv u ženske redovničke zajednice sve manji. A sestre bi trebale prvenstveno preuzeti brigu oko zborova, jer je i svećenika manje i ne stižu se posvetiti glazbi ozbiljnije.

Eto, iznio sam ukratko, kako stoji glazbeni život u mostarskoj biskupiji, misleći, dakako, na liturgijsko pjevanje. Mislim, da se i u drugim biskupijama, unatoč poteškoćama, planirano i organizirano radi, ali eto, ne bismo se ni mi iz Hercegovine puno bojali stati blizu uz bilo koga. Zato želim reći, Bogu hvala! Bogu koji dobro zna, koliko se svaki naš voditelj pjevanja muči, da nauči svako slovo, svaki tekst, svaku glazbenu frazu svoga pjevača.

Bogu hvala, kojemu smo na slavu učili i pjevali, pjevat ćemo i dalje pjesmu novu, a nadamo se i za to molimo, da bi vječno pjevali u nebeskoj domovini!

Don Niko LUBURIĆ, Mostar

POREČ – PULA

STANJE CRKVE GLAZBE U POREČKO-PULJSKOJ BISKUPIJI

Za bolje razumijevanje stvarnoga liturgijskog stanja kod nas, evo i par podataka o sastavu i strukturi naše biskupije. U hrvatskoj Istri ima 125 župa i 14 samostalnih kapelanija. Sve župe i kapelanije imaju svoju crkvu u kojoj se redovito okuplja Božji narod. U svim se tim crkvama redovito održavaju i misna i druga slavlja po novim koncilskim normama i obzirom na obrede, i obzirom na liturgijski jezik, i obzirom na prostor (misni oltar prema narodu itd.).

Odgovaram sada na pojedina pitanja koja ste nam "natuknuli" za lakše snalaženje u odgovorima.

1. U liturgiji se još pjevaju neke od starih popijevki kao i prije Sabora, ali se konstantno "istiskuju" i uvode nove. Dakako da to najviše ovisi o svećenicima koji upravljaju raznim župama, o njihovom većem ili manjem smislu doživljavanja liturgije, o njihovoj većoj ili manjoj glazbenoj sposobnosti, ali i o objektivnim teškoćama u provođenju glazbenih liturgijskih smjernica: svećenici češće moraju biti sve u svemu, u crkvu im dolazi mali i neredoviti broj vjernika, ponegdje samo stariji ljudi i to malobrojni itd.

U nekim župama u ono prvo doba izmjena i promjena, od godine 1968. do 1980., bile su uvedene gotovo u sva liturgijska slavlja, a bez dovoljnoga kritičkog liturgijskog i glazbenog shvaćanja, tzv. duhovne šansone. Sada se taj glazbeni zvuk ipak manje čuje po našim crkvama, a vjerojatno će polako i nestati.

2. Iz nove su pjesmarice *Pjevajte Gospodu pjesmu novu* prihvaćene i udomaćene razne popijevke. Teško bi mi bilo i skoro nemoguće iznijeti koje su po naslovu te popijevke. Svakako su se dobro plasirali neki pripjevni psalmi od kojih navodim ove:

Bog je u svom svetom hramu (81),
Pjevajte Gospodinu pjesmu novu (82),
Kušajte i vidite (101),
Hvali, dušo moja (125),
Zahvaljajte Gospodinu (130),
Vječna je ljubav njegova (158),

Gospodin kraljuje (222),
Ti, Gospodine, ljubiš sva bića (427),
Pošalji Duha svojega (519),
Uskrsnu pastir dobri (543).

Da se od Božjeg naroda, ne samo od zborova, lakše prihvati, makar to i postupno, ono što nam se u obilju ponudilo u Vašoj pjesmarici *Pjevajte Gospodu*... izdali smo ovdje jeftinu lokalnu pjesmaricu *Tebe Boga hvalimo*. Njome nismo htjeli konkurirati nijednoj drugoj, nego samo pomoći svećenicima i orguljašima da se lakše snalaze u upotrebi Vaše pjesmarice te da ona bude i na ovaj način popularizirana. Čini mi se da sam Vam poslao dva uzorka te "naše" pjesmarice izdane i tiskane ovdje u Pazinu 1988. godine.

3. Većinom se pjevaju popijevke koje odgovaraju pojedinom liturgijskom činu, ali "u nevolji" pobjegne i drugo.

4. Malo se gdje uči pjevati vjernike u crkvi. Na vjeronauku također malo, većinom se kod vjeronauka uči po koja duhovna šansona ili ono što će biti potreban "rekvizit" za recitaciju prigodom prve pričesti ili krizme, Božića i sl.

U našoj biskupiji ima po prilici pedesetak zborova ili zborića raznoraznih kvaliteta, a najviše skromnih, s malim brojem članova, od kojih su većinom žene i djevojke. Dječjih zborova ima vrlo malo, pet ili šest, ali na niskoj razini.

5. Mislim da više-manje posvuda postoji kakva-takva suradnja između svećenika i orguljaša (orguljašica), ali ipak s izuzecima. U nekim župama orguljaš i orguljašica imaju slobodne ruke i čine sve po svom "privatnom nadahnuću", koje, naravno, nije uvijek na visini.

6. Većinom su naši orguljaši i orguljašice samouci. Čini mi se da su samo tri časne sestre svojedobno diplomirale na Vašem Institutu (dvije u Puli, jedna u Bujama).

7. U većini crkava pjeva Božji narod onako kako zna. Negdje predvodi župski zbor. U petnaestak župa malo bolji zborovi nastupaju, barem ponekad, s probranim svojim glazbenim repertoarom.

8. Moje mišljenje o svemu tome: Najprije velika hvala na pjesmarici *Pjevajte Gospodu*... Ona je bogata riznica vrijednoga liturgijskog pjevanja kod nas i daje nam siguran smjer u praktičnoj obradi liturgijskih glazbenih normi. Sve stoji u dobroj volji raznih dušobrižnika, orguljaša i orguljašica. Hvala i na časopisu *Sv. Ceciliji*, koji nas trijezno i mjerodavno vodi i savjetuje u svemu što služi za napredovanje liturgijskog pjevanja. Nije sve ono što se u njemu tiska za primjenu, ali ipak se neki mogu koristiti i onim težim i kompliciranim glazbenim tvorevinama, koje su naše i u biti dobre.

Mislim da bi gotovo svi naši svećenici u Istri zdušno i s veseljem željeli aktivirati crkveno pjevanje, kad bi imali s kime to činiti. U mnogim su, naime, mjestima crkve redovito skoro prazne ili poluprazne, a s takvim posjetiteljima se ne može gotovo ništa poduzeti obzirom na neko dobro i uvježbano pjevanje. Zbog toga su mnoga naša liturgijska slavlja dosta štura i zato neprivlačna.

Kako si pomoći?... Ne znam. Dobra volja u mnogim svećenicima postoji, ali ta ista dobra volja nedostaje u Božjem narodu, koji u većini slučajeva puno ne drži do toga svoga lijepog i časnog naziva. Zato i ovdje onaj poznati circulus